Ա.

Հովսէփ եւ Մասսատի հովիտը:

Ծորոխի ակունքը գտնւում է Ծորոխի Աւազանի կենտրոնում, Կազան Բաշի[1] լեռ–

[1] Կազան-Բաշի լ.-ն միացած է Հարաւից Կազան եւ Սալախլը Բաշի լեռներին։ Ճորոխի կենդրոնական ակունքն է, որի արեւելեան փէշերից բղխում է՝ Ջիարէթ ճակից՝ Ջիարէթ առուակը, որի ափերին տարածուած է Փաշա-Փազի աւերակները։ Ցուրէն-Շէհէրի աւերակներից 7—8 կիլոմետր հեռաւորութեան վրայ այս ընդարձակ աւերակները ցոյց են տալիս, որ այս վայրում հնումը, ոչ միայն Պարթեւների, այլ նրանցից էլ վաղ քաղաքակրթուած ժողովուրդ է ապրել. Կազան, Կազան-Բաշի, Կազանչի, Կազանփէր, Կազնէփէր կոչւում են ամբողջ Հայաստանում բազմաթիւ աղբերակներ, առուակներ, ճակներ, որոնք բղխում են բարձր լ.-րից։ Ջրաբաշխ կամ Սուկաւէտ լեռների գագաթից իջնում է դէպի արեւելա-հիւսիս Կազան-Ջուր առուակը, որ ապա անցնելով Ջարաբ-խանա գեղից, սրա անունն է վերցնում: Արագածի վրայ գտնւում է մի ճակ, որ Կազանփէր է կոչւում, նոյնպէս մի գիւղ Կազանչի անունով։ Արփաչայի ակունքում՝ Արփա լճից ոչ հեռու, ճահիճների մօտ Կազանչի (Գայղուլի) անունով մի գեղ կայ։ Դարալագեազից մի առուակ միանում է արեւելեան Արփաչային՝ Կազանչի անունով։ Կուր գետի ակունքը՝ Կոլագաւառում սկսւում է Կազնէփէր ճակից։ Վանի լճի արեւմտա-հիւսիսային կողմ Կոփ լեռների եւ Կոփ աւանի մօտ, Նազուկ ճակից ոչ շատ հեռու գտնւում է Կազան ճակը։ Մասսի սարերին լանջերում կայ Կազանչի անունով գեւղ եւ առուակ։ Գանձակի գաւառում կայ մի գիւղ եւ առուակ Կազան-Բուլակ անունով։ Ջեվադի գաւառում Կազանչի անունով գիւղ եւ առուակ կայ։ Դաղստանում կայ մի գեղ Կազանիշչէ անունով, այնպէս որ Կազան բառը պիտի նշանակէ ջրերի յայտնութեան-բղխման կէտ։ Ջրային զօրութեան յայտնութիւն (ΕΠΙΦΑΝΟΝ)։ Կովկասի լ.-ի Կազ-Բէգ լերան անունն էլ ընդհանուր Կազ արմատն է ցոյց տալիս։